

doops gezind plus

Kom mijn ongelooft
te hulp

- 2 **om te beginnen**
- 3 **vanuit de stilte**
- 4-6 **overdenking**
Twijfelen mag!
- 7 **open ruimte**
Dubbelstrijd
- 8 **zegenrijk**
Meer mens

VOORAF

Machteld Stam-
Timmer

Wennen doet het niet. Wat we aanvankelijk niet voor mogelijk hielden, beheerst ons leven al wekenlang. En het einde is nog niet in zicht.

Ik reken terug hoeveel dagen het geleden is. Hoeveel dagen sinds ik mijn moeder vertelde dat ik voorlopig niet meer op bezoek mocht komen. Dat niemand meer op bezoek mocht komen.

Ze keek mij toen vol ongeloof aan. 'Maar ik heb nog nooit griep gehad!' Ze kon het niet bevatten

en ik ook niet. Niemand denk ik. We dronken samen koffie en ik probeerde mij voor te stellen hoe het zou zijn om hier voorlopig niet meer te komen.

Bij het afscheid wilde ik eigenlijk nog zeggen 'de Heer zegene u en behoede u'.

Maar dat lukte mij niet.

BOEK

Ruud Mulder

het verlangen naar zin

Hans Alma (1962), gastprofessor hedendaags humanisme aan de Vrije Universiteit van Brussel en van huis uit luthers, schreef een prikkelend boek over de zoektocht naar zin. In onze seculiere tijd waarin de grote verhalen van godsdiensten en levensbeschouwingen aan zeggingskracht hebben ingeboet, is die zoektocht individueler van aard en extra spannend geworden.

Voor de schrijfster is de zoektocht geworteld in cultuurkritiek. Zij vindt dat het econo-

misch nuttigheidsdenken veel te dominant is geworden, ten koste van andere waarden. Waar is de werkelijke aandacht voor de ander en voor de wereld gebleven? Kunnen we anderen en de aarde recht doen, 'ons tegelijk opgenomen voelen in een groter verband', en zo zin vinden?

Alma pleit voor het 'ecologisch humanisme' als nieuwe manier van kijken. Met als uitgangspunt dat wij mensen deel zijn van een netwerk van afhankelijkheids-

relaties die ons tegelijk te boven gaan. Daarbij worden wij soms uit onze *comfortzone* gehaald waardoor we diepe zinservaringen kunnen beleven. Religie en kunst hebben ook die potentie in zich. Zij kunnen ons inspireren om anders naar de wereld te kijken en ons een diepe ervaring van zin geven. Zoals ze dat trouwens al eeuwen hebben gedaan.

Het verlangen naar zin, Hans Alma, uitgeverij Ten Have, € 22,99

COLOFON

Doopsgezind Plus is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit.

Doopsgezind Plus verschijnt zes keer per jaar, in het hart van het magazine *Doopsgezind NL*.

Redactie Kalle Brüsewitz, Ruud Mulder, Machteld Stam, Jeannette den Ouden en Machteld van Woerden
Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor Haarlem
Druk GBU printmedia
Oplage 5.425

Papier G-Print Proost & Brandt, FSC-gecertificeerd
Contact redactie Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
T 020 623 09 14 | dn@doopsgezind.nl
www.doopsgezind.nl
© ADS 2020

God,

*Ik ken ze: de groene velden,
de grazige weiden.
Zonnig wiegt het koren in de wind.*

*Gedragen voel ik mij en veilig,
onbevangen
en vrij van zorgen.*

*Maar als de slechte raadgever
van een angst zich aandient,
als er storm komt opzetten
of een virus zich in rap tempo verspreidt,*

*ben ik dan nog in vrede?
Kan ik dan nog zeggen dat ik
geen kwaad vrees?*

*Gij zijt bij mij, roep ik mij in herinnering,
ook als ik dat niet voel op dat moment.*

*Doodeng vind ik het
als ik door de duisternis ga van wat mij benauwt.
Ik strek mijn hand naar U uit:*

Ja, ik geloof, maar kom mijn ongeloof te hulp.

Ik roep:

*Wees bij mij,
Gij die bij mij zijt.*

Twijfelen mag!

Toen ik lang geleden begon aan de studie theologie, was interesse in het vakgebied mijn belangrijkste drijfveer. Heel gelovig was ik niet.

Dat gold niet voor een aantal medestudenten uit de meer behoudende hoek van de kerk. Zij kwamen theologie studeren om dominee te worden, en het liefst zo snel mogelijk. Hoe heb ik ze dat eerste studiejaar zien worstelen met de nieuwe inzichten omtrent de teksten uit de bijbel! Bijvoorbeeld dat het mensenhanden waren geweest die de teksten hadden opgeschreven, gedurende een periode van meer dan vijfhonderd jaar... En hoezeer werd daardoor hun 'geloof' op de proef gesteld! Het werd een verdrietige worsteling met wat zij in hun traditie voor waar hadden leren houden. Dit was mijn eerste kennismaking met ernstige geloofstwijfel, en vooral ook met de gedachte dat twijfel niet mocht, niet kón bestaan in het leven van een aankomende dominee. In het volgende studiejaar zag ik hen niet weer.

Bij mij gebeurde het omgekeerde: naarmate de studie vorderde raakte ik steeds meer geïnteresseerd in de betekenis van de oude teksten. Mijn behoefte aan verdieping werd gevoed door bezig te zijn met uitleg van die teksten – want o, wat is

exegese een prachtig vak! Ik leerde met behulp van het onmisbare vak filosofie thematisch na te denken over het leven. En tenslotte kwam er na jaren een moment van niet meer redeneren, zoeken of twijfelen, maar eenvoudig: overgave aan dat wat groter is dan ikzelf - noem het God. Was er dan geen twijfel meer? Zeker wel! Denk maar niet dat dominees model-gelovigen zijn. Weliswaar wil de omgeving van de dominee dat soms graag: je hebt ervoor geleerd en je moet dus wel een soort geloofsexpert zijn. Maar ook dominees kunnen hartgrondig twijfelen! Ik voeg eraan toe dat juist twijfel je scherp houdt en dat een gezonde dosis scepsis je uitdaagt om jezelf steeds weer te bevrijden van al te grote (geloofs)'zekerheden'.

Geloofstwijfel is zo oud als de bijbel. Het verhaal van 'de ongelovige Thomas' is er een goed voorbeeld van. Ook Marcus heeft dit thema herhaaldelijk aangeroerd. In het negende hoofdstuk van zijn evangelie vinden we de beroemd geworden uitroep: 'Ik geloof, kom mijn ongelof te hulp!'² Dat zijn geloof en twijfel in één smeekbede samengebald.

ook dominees kunnen hartgrondig twijfelen!

Tot nu toe hebben we steeds gesproken over 'geloof' en 'ongeloof', alsof we precies zouden weten wat die woorden betekenen. Nog onlangs heeft een onderzoek uitgewezen dat miljoenen landgenoten zeggen in wonderen te geloven. En dat terwijl het merendeel van de respondenten zichzelf niet kerkelijk noemt. Ik denk dat een wonder zich kan manifesteren geheel los van het feit of je in wonderen gelooft of niet. Het overvalt je als het ware en het is aan jou of je het als 'wonder' wilt duiden, of dat je het liever 'toeval' noemt.

De vraag is nu of dit ook geldt van de uitspraak: 'in God geloven'. Op deze gedachtegang voortbordurend zou je dan kunnen zeggen dat God

je overkomt, zich aan je manifesteert (zoals een wonder dat doet), en dat jij kunt beslissen of je je eraan overgeeft of niet. Vermoedelijk is dit voor veel mensen een te abstracte manier van denken of spreken over geloven. Want wat nu als je niet zo'n ervaring hebt van een hogere macht die je aanraakt? Val je dan buiten de boot? Hoor je er niet meer bij?

Laten we eens teruggaan naar de oorsprong van het woordje 'geloof', zoals wij dat kennen en gebruiken als we spreken over de betekenis van Gods aan- of afwezigheid in ons leven. Tot mijn verbazing zocht ik vergeefs naar een woord voor 'geloof' in Tenach. Men kent het woord als zodanig niet! Vervolgens zocht ik in de eerste vertaling van

Tenach in het Grieks, de Septuagint (daterend uit de periode tussen 200 en 50 voor onze jaartelling). In die vertaling wordt het woord 'geloof' gebruikt waar het Hebreeuws spreekt van 'trouw' of 'vertrouwen'.

Het is de moeite waard daar bij stil te staan, omdat het kan helpen iets minder krampachtig over geloof – of ongeloof – te denken en te praten. Het Hebreeuwse woord voor 'trouw' komt van een woordstam waarvan ook ons 'amen' is afgeleid. Het woord heeft te maken met trouw, betrouwbaarheid, met 'vertrouwen op'. Zo lezen we in Spreuken: 'Dat vriendschap en trouw u niet verlaten. Bind ze om uw hals, schrijf ze op de tafel van uw hart.'³

De Griekse vertaling van dit vers heeft 'trouw' met 'geloof' vertaald. Zo is dit woord ook in het Nieuwe Testament gemeengoed geworden, en zijn 'trouw' of 'betrouwbaarheid' buiten beeld geraakt. Hoe jammer is dat! Want 'trouw' en 'vertrouwen' zijn bij uitstek relationele woorden. Ze geven verbondenheid weer, tussen mensen onderling en tussen een individu (jij, ik, wij) en God. Het is dus niet zozeer de min of meer academische vraag of je wel of niet gelooft die ertoe doet, als wel de bij uitstek existentiële vraag: in wie stel jij je vertrouwen? Op wie bouw jij? Kun jij vertrouwen hebben in de Ene, van wie de naam 'Ik zal er zijn voor jou' betekent? Kun jij zelf zulk onvoorwaardelijk vertrouwen ook aan een geliefd mens in je eigen omgeving geven?

'Ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp', was de smeekbede van de bezorgde vader bij Marcus. Ook bij het geven van vertrouwen kunnen er momenten van twijfel, onvermogen of wanhoop zijn. Soms moet je met jezelf vechten om ruimte te maken voor vertrouwen, naar een ander toe en ook naar God. Dat kan uitgroeien tot een heilzaam gevecht, want je kunt van 'vijand twijfel' van weleer dan je bondgenoot in het heden maken.

In die zin 'mag' twijfelen, want dat kan helpen om vragen te stellen bij wat wij niet begrijpen. En juist het stellen van vragen maakt de weg vrij om nieuwe inzichten te omarmen. In alle vertrouwen. +

Lied

*Iedereen zoekt U, jong of oud,
speurend langs allerlei wegen,
kronkelig, vreemd, of recht, vertrouwd,
Meester, waar kom ik U tegen?
Eens vindt U ons, bij dag of nacht,
moe van onszelf en zonder kracht,
dorstend naar liefde en zegen.*

*Heer, als ons denken U ontkent,
kan ons de leegte benauwen,
als onze hand Uw schepping schendt,
wilt U ons dan nog vertrouwen.
Twijfel of hoogmoed, onverstand,
neem ons, Uw mensen, bij de hand,
laat ons Uw schoonheid aanschouwen.*

*Koning, Uw rijk is zo nabij,
open mijn ogen en oren,
onrustig is mijn hart in mij,
totdat het nieuw wordt geboren.
Daarom zoekt U elk menskind,
zoek, herder, mij, opdat ik vind
en steeds meer bij U zal horen.*

Lied 837: 1/3/4

1 Johannes 20: 24-29
2 Marcus 9: 24
3 Spreuken 3: 3

Dubbelstrijd

De balans tussen geloof en ongeloof, dat is waar Nannie Delsing naar zoekt. Ze noemt zichzelf een nuchtere Wageninger.

En ze is kunstenaar. Dat laatste ontdekte ze tien jaar geleden toen ze haar fotografiehobby ging professionaliseren. In de Arboretumkerk in Wageningen hangt dit voorjaar een fotoserie van Nannie, getiteld *Dubbelstrijd*. Het zijn foto's over geloven en niet geloven, over waarden in het geloof en over de dingen van het geloof die irritatie oproepen, of zelfs afkeer. Thema's waar Nannie mee strijdt. Zelf conservatief katholiek opgevoed, trouwde ze met een vrijzinnig protestantse man. Vanaf het begin van hun relatie, nu zo'n veertig jaar geleden, moesten zij zich in geloof en geloven verdiepen.

Nannie: 'Voor mij persoonlijk heeft dat 'gedonder', die verdieping die telkens nodig is, ertoe geleid dat ik mijzelf niet meer gelovig noem. Of misschien moet ik zeggen: dat ik geloof dat ik niet meer geloof. Voor mij gaat het erom zo te leven, dat de mensen om je heen gelukkig

zijn. Dan ben je het zelf ook. Daarvoor heb ik niet een persoonlijke God nodig. Natuurlijk kun je zeggen dat God liefde is, maar dat is me te vaag. Waar ik wél aan hecht zijn universele waarden als hoop, trouw en liefde. Die waarden zie je ook terug op mijn foto's. Mijn zoektocht gaat dus over de balans tussen geloof en ongeloof. Voor mij zijn ze allebei niet vanzelfsprekend. Dat betekent dat ik er steeds opnieuw over moet nadenken, omdat het wel raakt aan de essentiële dingen van het leven. Daarom kom ik nog steeds in de kerk. Daar word ik uitgedaagd om na te denken over het leven, over mezelf'

'Ook de fotoserie daagde me uit. Eerst waren er de 'negatieve' foto's. Maar verdieping bracht, eigenlijk tot mijn verrassing, ook positieve, mooie aspecten naar boven. De balans kwam vanzelf. Nu de foto's in de kerk hangen en ik er in een viering over verteld heb, voer ik gesprekken met

...er gebeurt wat

mensen die me helpen nog scherper te krijgen hoe ik erover denk. Ik geloof niet dat iemand van buiten mij in mijn ongeloof te hulp kan komen. Maar praten over de dubbelstrijd die (niet) geloven kan zijn, draagt bij aan een ruimere en genuanceerdere blik op wat geloven is. Dat geldt voor mij, maar ook voor de kijkers. Ze hoeven de beelden niet te snappen, maar als ze mijn foto's op zich laten inwerken gebeurt er wat. Bij hen, en bij mij...' +

De fotoserie is te bekijken op www.nanniedelsing.nl/double_struggle.html

Meer mens

Mijn persoonlijke motto voor mijn werk als geestelijk verzorger is altijd geweest ‘mensen helpen mens te blijven’.

Mens worden is al helemaal niet zo eenvoudig, maar zie het dan ook nog maar eens te blijven...

Daar moeten we elkaar aan blijven herinneren en bij helpen. We helpen daarmee niet alleen de mensen die we spreken, maar ook onszelf.

Na mijn werk als luchtmacht-predikant ben ik vanuit de organisatie Epafra's Nederlandse gedetineerden gaan bezoeken die gevangen zitten in het buitenland. Wij hebben de taak mensen te laten ervaren dat ze niet worden vergeten, dat er aan ze gedacht wordt en dat ze, ondanks wat ze hebben uit-

gespookt, méns zijn, met een hart en een ziel.

Zo bezocht ik eens iemand die

nogal ironisch vertelde dat hij vast zat omdat hij ‘dol was op alcohol en andere versnaperingen’. Maar ook dat hij zó graag zou willen rondtrekken met een camper, voor groepen mensen zou willen koken, en dan 's avonds bij het vuur liederen zou willen zingen met gitaarbegeleiding. Dat hij in de gevangenis ook kookte, en gitaar speelde in de kerkdiensten, en in de cel dan maar fantaseerde dat hij in een camper zat... ‘Goed voor de boevenziel’, vond hij.

Bij de volgende ontmoeting

vroeg ik hem dus, ook met wat lichte ironie: ‘En, hoe staat het met je boevenziel?’ Toen was opeens zijn ironie weg. ‘Eigenlijk heb ik geen boevenziel. Toen ik destijds ontdekte dat ik homo was, was dat een groot feest. Maar toen werd plotseling iedereen doodziek en ging dood. Ik heb zoveel mooie mensen verloren; iedere keer weer stonden we met zijn allen op het kerkhof. En toen kreeg ik ook de diagnose. Ik ben toen enorm gaan feesten, gaf heel veel geld uit en trok me nergens meer wat van aan, want ik zou toch doodgaan. Maar dat gebeurde niet. Ik leef nog steeds, maar nu heb ik schulden en ben ik verslaafd. In de gevangenis red ik me beter dan daarbuiten, zolang ik mijn medicijnen maar op tijd krijg.’ En vervolgens, weer ironisch: ‘Ik zal ervoor zorgen dat ik niet al te lang buiten rondloop. De mensen buiten hoeven niet bang te zijn voor enge mannen zoals ik.’

We hebben dit gesprek afgesloten met een gebed. Voor alle

mooie mensen die dood zijn gegaan. En voor alle mensen die niet weten hoe ze ‘buiten’ moeten leven...

Mooi, als mensen soms even iets van hun ‘boevenziel’ bloot kunnen geven. Daar worden we allemaal meer mens van.

Wat een zegen. +